

der sted, *eller* komiteen kan rette henvendelse til de fonde og andre private og offentlige finansielle kilder, som støtter forsøget økonomisk, *eller* – og det er måske den væsentligste reaktionsform – komiteen kan rette henvendelse til redaktionen for det eller de tidsskrifter, hvor forsøgsresultaterne kan tænkes publiceret eller er blevet publiceret. Ved disse henvendelser kan komiteen påpege, at bestemte etiske normer ikke er overholdt, og at institutionens chef, fonden eller redaktionen indtil videre bør nægte at medvirke til forsøgets gennemførelse og publicering. Ved forsøg, som er afsluttet, og hvis resultater er publiceret, kan komiteen foranledige, at tidsskriftet optager en meddelelse om forsøgets etiske mangler og de dermed forbundne risici for de involverede forsøgspersoner.

Der er næppe tvivl om, at disse reaktionsmuligheder kan være ganske virkningsfulde. Såfremt et givet forskningsresultat ikke kan trykkes i forskningsfeltets specialtidsskrift(er), er resultatet i vidt omfang værdiløst og kan ikke bruges til at befordre forskernes karriere.

Initiativet til oprettelse af disse komiteer må således siges at være prisværdigt og uden tvivl højt tiltrængt, men dette udelukker ikke, at man som udenforstående kan nære en række betænkeligheder ved komiteernes sammensætning og status.

Den største »fare« ved komiteernes eksistens og virke er, at de i realiteten kan fritage Folketingets politikere fra en selvstændig, dybtgående drøftelse af, hvor de politisk og folkeligt acceptable grænser for forskning med mennesker bør drages, hvilke indgreb og manipulationsforsøg med humane organismer og dele deraf man er villig til at godtage. Hvilke undersøgelsestyper bør befordres? Og hvilke bør aldrig være genstand for yderligere udforskning? Og med hvilke metoder?

Realiteten er jo i dag den, at konsekvenserne af en række lægevidenskabelige forskningsprojekter er langt mere uoverskuelige og måske skadelige på lang sigt, end deres umiddelbare, eventuelt gavnlige virkninger for patientbehandlingen. I sådanne tilfælde må man ikke – hvor fristende det end kan være – lade sig lede af kortsigtede hensyn til indførelse af nye og måske såkaldt lovende behandlingsmetoder.

Visse områder kan således tænkes at måtte underkastes et totalt forbud mod videre udforskning. I de fleste tilfælde vil der dog kun blive tale om regulering og kontrol under og efter forsøget. Hertil behøves både nationale og internationale regelsæt og udøvende organer.

En anden »fare« ved komiteernes virke er deres sammensætning af dels 50 pct. fagkyndige (dvs. læger), dels 50 pct. ikke-fagkyndige, ofte amtspolitikere eller andre udpeget af amtsrådene uden for disse. Denne formelle paritet forrykkes dog formentlig afgørende derved, at både formanden og næstformanden for den normdannende centrale videnskabetiske komité er læger – man kan således formode, at den lægelige dominans er ganske følelig. Dertil kommer, at årsberetningerne nævner, at forsøgsprotokollerne ofte er mangelfulde med hensyn til deres almenforståelighed. De ikke-fagkyndige medlemmer løber herved en risiko for at blive »gidsler« eller stumme vidner til en række afgørelser, som i realiteten træffes af de lægelige medlemmer. Udadtill kan komiteerne da komme til at stå som garanter for en »folkelig« eller læg kontrol, som rent faktisk ikke er til stede.

Komiteerne betegner sig selv som »halvoffentlige«, de modtager sekretariatsbistand betalt af det offentlige, og de udfører et kontrolhverv af offentlig karakter. Karakteren af komiteens status kan vise sig afgørende i sager om f.eks. forsøgspersoners adgang til at se dokumenter m.v. vedrørende det påtænkte forskningsprojekt. Det kan blive særdeles relevant i de tilfælde, hvor komiteen – med en i øvrigt overordentlig tvivlsom hjemmel – har indvilliget i at suspendere kravet om »informeret samtykke« fra de »medvirkende« forsøgspersoners side. Med den i dag gældende retstilstand er der næppe tvivl om, at offentlighedsloven er uanvendelig. Det er vor retspolitiske opfattelse, at komiteerne naturligvis burde være omfattet af loven, og at der burde være hjemlet en ubetinget ret til indsig.

En afklaring af komiteernes status og fremtidige funktion eller eventuelle afskaffelse bør iværksættes på baggrund af en bred politisk debat. Faren for, at grænserne for lægevidenskabelig forskning fastlægges på en enkeltsgsbasis, er stor. De overordnede lin-